

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๖/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอเมืองภูเก็ตใช้อำนาจบังคับข่มขู่ให้สละบัตรผ่าน เพื่อตรวจค้นร่างกายหายาเสพติด

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง อำเภอเมืองภูเก็ต

ที่ ๑

สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) อำเภอเมืองภูเก็ตที่ ๑

ที่ ๒

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๔๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ว่า เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เวลาประมาณ ๒๐.๐๐ นาฬิกา ผู้ถูกร้องทั้งสองเข้าตรวจค้นยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไวย์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โดยควบคุมผู้เสียหายหญิง ๓ คน ได้แก่ ๑) [REDACTED] ๒) [REDACTED] และ ๓) [REDACTED] เพื่อตรวจค้นหายาเสพติด โดยบังคับให้ถอดเสื้อและสละบัตรผ่าน ซึ่งผู้เสียหายหญิงทั้งสามแจ้งว่าไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแต่ผู้ถูกร้องทั้งสองไม่รับฟังและพยายามบังคับผู้เสียหายหญิงทั้งสามให้ถอดเสื้อและสละบัตรผ่าน โดยไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจค้นตามกฎหมายจึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสือร้องเรียนของผู้ร้อง ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

/๒.๑.๒ หนังสือ...

๒.๑.๒ หนังสืออำเภอมืองภูเก็ต ที่ ภก ๐๑๑๘.๔/๖๗๓๙ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พร้อมเอกสารประกอบ ดังนี้

(๑) สำเนาคำสั่งจังหวัดภูเก็ต ที่ ๑๓๓๘/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการชุดปฏิบัติการบูรณาการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและฟื้นฟูสภาพทางสังคมแบบครบวงจรพื้นที่ตำบลราไวย์และตำบลฉลอง อำเภอมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (กรณีพื้นที่แพร่ระบาดรุนแรงซ้ำซากชุมชนชาวเลราไวย์ หมู่ที่ ๒ ตำบลราไวย์ อำเภอมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต)

(๒) สำเนาคำสั่งอำเภอมืองภูเก็ต ที่ ๒๐๔/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งชุดเฉพาะกิจอำเภอมืองภูเก็ต (ผ.อ.มืองภูเก็ต) ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและด้านความมั่นคงในอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอมืองภูเก็ต

(๓) สำเนาคำสั่งอำเภอมืองภูเก็ต ที่ ๓๑๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ เรื่อง จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอมืองภูเก็ต (ศป.ปส.อ.มืองภูเก็ต)

(๔) สำเนาคำสั่งอำเภอมืองภูเก็ต ที่ ๓๗๔/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งชุดปฏิบัติการพิเศษฝ่ายปกครองอำเภอมืองภูเก็ต

(๕) สำเนาแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชนชาวเลราไวย์ หมู่ที่ ๒ ตำบลราไวย์ (ระยะเร่งด่วน ๓ เดือน) และสำเนารายงานผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการเชิงรุกฯ

(๖) สำเนาแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไวย์ หมู่ที่ ๒ ตำบลราไวย์ (ระยะปานกลาง ๑ ปี) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

๒.๑.๓ บันทึกการให้ถ้อยคำของ [REDACTED] ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗ ณ ชุมชนชาวเลราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

๒.๑.๔ บันทึกการให้ถ้อยคำของ [REDACTED] ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗ ณ ชุมชนชาวเลราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

๒.๑.๕ รายงานการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ ๒๔ - ๒๖ มกราคม ๒๕๖๗

๒.๑.๖ คลิปวิดีโอของผู้ร้อง [REDACTED] ที่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติม สรุปได้ว่า

๑) เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เวลาประมาณ ๒๐.๐๐ นาฬิกา ผู้ถูกร้องทั้งสอง ประมาณ ๕-๖ คน เข้าตรวจค้นหา ยาเสพติดในชุมชนชาวเลราไวย์ ระหว่างการลาดตระเวน

/ผู้ถูกร้อง...

ผู้ถูกร้องทั้งสองพบผู้ร้องและ [REDACTED] ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้เสียหายยืนอยู่บริเวณหน้าบ้าน ผู้ถูกร้องที่ ๒ แจ้งว่า พบเบาะแสยาเสพติดบริเวณชุมชนจึงขอค้นตัว [REDACTED] โดยให้สะบัดผ้าถุง เพื่อตรวจว่าจะมียาเสพติดร่วงลงมาหรือไม่ ผู้ร้องทักท้วงว่าผู้ถูกร้องทั้งสองไม่สามารถกระทำการดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจค้น แต่ผู้ถูกร้องที่ ๒ แจ้งว่า “เจ้าหน้าที่รัฐสามารถทำได้ หากไม่พอใจ ให้ร้องเรียน” จากการตรวจค้น ไม่พบยาเสพติด ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ร้อง [REDACTED] ได้บันทึกคลิปวิดีโอเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งคลิปวิดีโอให้เพื่อนของผู้ร้องเพื่อเผยแพร่ ลงใน [REDACTED] จากนั้นมีบุคคลไม่ทราบว่าเป็นใครโทรศัพท์มาข่มขู่ผู้ร้องให้ลบคลิปวิดีโอ พร้อมขู่จะฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้ ผู้ร้องได้ส่งคลิปวิดีโอให้พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อประกอบการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยแล้ว

๒) ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงแทน [REDACTED] ซึ่งถูก เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในคดีอื่นที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ว่า ในวันเกิดเหตุ [REDACTED] ถูกบังคับข่มขู่เพื่อตรวจค้นร่างกายหาเสพติดเช่นเดียวกับ [REDACTED] และเห็นเหตุการณ์ที่ [REDACTED] ถูกผู้ถูกร้องที่ ๒ บังคับให้สะบัดผ้าถุง

๓) ชุมชนชาวเลราไวย์เป็นพื้นที่สีแดงเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเกิดจาก ทั้งบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ประชาชนในชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อปราบปราม ยาเสพติดในพื้นที่ และหลังจากที่ได้ยื่นเรื่องร้องเรียนนี้มีข้อสังเกตว่า เจ้าหน้าที่ได้ปรับมาตรการ การลาดตระเวนและการตรวจค้นยาเสพติดในชุมชน โดยมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหญิงร่วมด้วย หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ตรวจค้นหาเสพติดแทน นอกจากนี้ ผู้ร้องต้องการให้เจ้าหน้าที่ ที่ตรวจค้นยาเสพติดสืบหาเบาะแสให้ชัดเจนก่อน รวมถึงหากจำเป็นต้องตรวจค้นผู้ต้องสงสัยหญิงก็ขอให้มี เจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจค้นและให้ดำเนินการในสถานที่มิดชิดเป็นส่วนตัว

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้เสียหาย

เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ ณ ชุมชน ชาวเลราไวย์ เพื่อพบ [REDACTED] ดังนี้

๑) [REDACTED] ให้ข้อเท็จจริงว่า ในวันเกิดเหตุ ตนสวมเสื้อยืดและผ้าถุง ยืนอยู่กับผู้ร้อง [REDACTED] บริเวณหน้าบ้าน จากนั้นผู้ถูกร้องที่ ๒ เข้ามาและแจ้งให้ตนหยุดอยู่กับที่ เนื่องจาก พบเบาะแสยาเสพติดโดยให้สะบัดผ้าถุงและเสื้อเพื่อตรวจค้นว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่หรือไม่ โดยไม่มี เจ้าหน้าที่หญิง และผู้ถูกร้องที่ ๒ ยืนดูห่างประมาณ ๑ ช่วงแขน ผลการตรวจค้นไม่พบยาเสพติด ผู้ร้องได้ ทักท้วงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงเดินไปหา [REDACTED] ที่ยืนอยู่หน้าร้านค้าของ ชุมชนซึ่งอยู่ถัดจากบ้านของตน

๒) [REDACTED] ให้ข้อเท็จจริงว่า ในวันเกิดเหตุ ตนนั่งผ้าถุงกระโจมอก อยู่ที่บริเวณหน้าร้านค้าของชุมชน ขณะนั้นผู้ถูกร้องที่ ๒ เข้าตรวจค้นยาเสพติดโดยไม่มีเจ้าหน้าที่หญิง /โดยผู้ถูกร้อง...

โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ถามตนว่า “ขายไหม” แต่ตนปฏิเสธ จากนั้นให้ตนสะบัดผ้าถุง เมื่อไม่พบยาเสพติดร่วงลงมา ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ขอตรวจค้นบ้านแต่บุคคลในบ้านไม่ยินยอมและขอถ่ายรูปเป็นหลักฐาน ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงไม่ได้ตรวจค้นบ้านและหยิบโทรศัพท์ขึ้นดูพร้อมกับกล่าวว่า “ไม่ใช่บ้านหลังนี้ ไม่ใช่คนนี้ ไปเถอะ” จากนั้นผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเดินไปที่อื่น

๓) ผู้เสียหายทั้งสองให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้รู้สึกอับอายที่ถูกเจ้าหน้าที่ขายตรวจค้น และประสงค์ให้ในการตรวจค้นผู้หญิงต้องให้เจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจค้นและทำในพื้นที่ส่วนตัว

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) อำเภอเมืองภูเก็ต โดยศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้มอบหมายให้ผู้ถูกร้องทั้งสองดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตามนโยบายรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และจังหวัดภูเก็ต ที่กำหนดให้จังหวัดภูเก็ตต้องเร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเลราไว้อย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นพื้นที่สีแดงมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีการชักจูงให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนจำหน่ายยาเสพติดในพื้นที่ อำเภอเมืองภูเก็ตจึงจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเลราไว หมู่ที่ ๒ ตำบลราไว (ระยะเร่งด่วน ๓ เดือน) ตั้งแต่เดือนกันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๖๖ และมอบหมายให้ผู้ถูกร้องทั้งสองลงพื้นที่ลาดตระเวน ตรวจค้น และจับกุมผู้กระทำความผิดและดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างต่อเนื่องทุกวัน

๒) เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เวลาประมาณ ๑๙.๐๐ นาฬิกา ผู้ถูกร้องทั้งสองลงพื้นที่ชุมชนชาวเลราไว และได้จับกุม [REDACTED] บริเวณริมถนนหน้าชุมชนชาวเลราไว ในข้อหา “มียาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ (ยาบ้า) ไว้ครอบครองเพื่อเสพโดยไม่ได้รับอนุญาตและเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ (ยาบ้า) โดยฝ่าฝืนกฎหมาย” ซึ่ง [REDACTED] ให้การว่า ชื่อยาบ้ามาจากคนในชุมชน เพศหญิง อายุประมาณ ๔๐ - ๕๐ ปี สวมเสื้อแขนสั้นสีชมพู นุ่งผ้าถุงสีดำ กำลังยืนขายยาเสพติดอยู่บริเวณหน้าร้านขายของชำภายในชุมชน โดยผู้ขายได้ชুকซ่อนยาเสพติดไว้ในกระเป๋าสตางค์หนีบไว้ที่เอวด้านขวาภายในผ้าถุง

๓) ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงลาดตระเวนในพื้นที่ชุมชน เมื่อถึงบริเวณหน้าร้านขายของชำพบกลุ่มคน ๓ - ๔ คน และหญิงต้องสงสัยที่มีอาการกระวนกระวาย หันซ้ายหันขวา และทำท่าจะหลบหนีซึ่งตรงกับคำให้การของ [REDACTED] ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงแสดงตัวและสอบถามข้อมูลด้วยความสุภาพ แต่กลุ่มผู้เสียหายให้ข้อมูลรวน มือขวาจับชายผ้าถุงตลอดเวลาและมีพิรุณ แต่ขณะนั้นผู้ถูกร้องทั้งสองไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงไปด้วยจึงไม่ได้ตรวจค้นร่างกายผู้เสียหายหญิง แต่ขอให้ผู้เสียหายหญิงทั้งสามแสดงความบริสุทธิ์ใจว่าไม่มีอะไรชุกซ่อนอยู่ ด้วยการขอให้สะบัดผ้าถุงเพื่อจะดูว่า มีอะไรร่วงลงมาหรือไม่ โดยมีได้สัมผัสร่างกายของผู้เสียหายหญิง ซึ่งผู้เสียหายหญิงไม่ได้ปฏิเสธหรือคัดค้านเพียงแต่แสดงความไม่พอใจ

๔) [REDACTED] เคยถูกดำเนินคดีข้อหาจำหน่ายยาเสพติดและได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยให้ใส่กำไลติดตามตัว รวมทั้งสายลับ (สวชนชื่อ - นามสกุล) ให้ข้อมูลว่าภายหลังได้รับการปล่อยตัว [REDACTED] ยังคงมีพฤติกรรมจำหน่ายยาเสพติดในชุมชน นอกจากนี้ [REDACTED] ซึ่งถูกจับในคดียาเสพติดให้การว่า [REDACTED] เป็นคนเดียวกับผู้ที่ขายยาบ้าให้ตนจริง

๕) [REDACTED] นายอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่ เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๗ ดังนี้

๕.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รายงานผลการปฏิบัติงานในวันดังกล่าวให้ทราบ โดยยืนยันว่าไม่ได้สัมผัสร่างกายของผู้เสียหายหญิงและได้ดำเนินการในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ตนได้ตกแต่งและกำชับเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องด้วย สำหรับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของพนักงานฝ่ายปกครองซึ่งการร้องเรียนดังกล่าวส่งผลให้เจ้าหน้าที่เสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

๕.๒) ชุมชนชาวเลราไวเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดมาก และการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นนโยบายของรัฐบาล จึงกำหนดแผนปฏิบัติการเชิงรุกฯ โดยนายอำเภอเมืองภูเก็ตได้กำชับเจ้าหน้าที่ก่อนลงพื้นที่ตรวจค้นหายาเสพติดในชุมชนให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และหากเป็นการตั้งด่านเพื่อตรวจค้นยาเสพติด จะมีสมาชิก อส. หญิงอยู่ด้วยเสมอ รวมทั้งต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้นายอำเภอเมืองภูเก็ตทราบทุกครั้งเมื่อปฏิบัติภารกิจเรียบร้อย เพื่อรวบรวมผลการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๕.๓) อำเภอเมืองภูเก็ตอยู่ระหว่างดำเนินการตามแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไว หมู่ที่ ๒ ตำบลราไว (ระยะปานกลาง ๑ ปี) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นการบูรณาการงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข สมาชิก อส. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไว โดยมีแผนตรวจปัสสาวะประชาชนตามข้อมูลทะเบียนราษฎรที่อายุระหว่าง ๑๓ ปี ถึง ๖๐ ปี รวม ๙๐๙ คน (๙๕ ครัวเรือน) และได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบแล้ว เมื่อพบผู้เสพยาเสพติดจะนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ไม่ต้องรับโทษ และหากอาการไม่รุนแรงจะได้รับยาบำบัดจากโรงพยาบาลคลอง นอกจากนี่ยาชื่อของผู้เข้ารับการบำบัดจะถูกเก็บรักษาและดูแลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

๕.๔) ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไวมีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ (๑) เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและ
/บางครั้งมี...

บางครั้งมีเจ้าหน้าที่ถูกทำร้ายร่างกาย (๒) ขาดงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และ (๓) สถานที่บำบัดไม่เพียงพอทำให้ผู้บำบัดได้รับยาแล้วต้องกลับไปรักษาตัวที่บ้าน ดังนั้น การบำบัดจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กระทำหรือละเลย การกระทำความผิดเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้เสียหายหญิง กรณีใช้อำนาจบังคับให้ผู้เสียหายหญิง สะบัดผ้าถุงเพื่อตรวจค้นหายาเสพติดหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่งและวรรคสาม^๑ ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การค้นตัว บุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐) และ มาตรา ๘๕ วรรคสอง^๒ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการสืบสวนและการค้นว่า การค้นจะต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้น ผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น รวมถึงหนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๗.๑/ว ๑๕๘๐๙ ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับ เรื่องการสืบสวนคดีอาญา จับกุม ค้น ยึด หรืออายัด และการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในอำนาจหน้าที่ ของพนักงานฝ่ายปกครอง ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้อำนาจ กระบวนการและวิธีการปฏิบัติของ พนักงานฝ่ายปกครองไว้ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑๐ วรรค ๑^๓ ที่กำหนดว่าบุคคลต้อง ได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอนุสัญญาว่าด้วยการ ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination

/Against Women...

^๑ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

วรรคสาม การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือ ร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

^๒ มาตรา ๒ ในประมวลกฎหมายนี้

(๑๐) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

มาตรา ๘๕ วรรคสอง การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

^๓ ข้อ ๑๐ วรรค ๑ บุคคลทั้งปวงที่ถูกกลั่นแกล้งเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

Against Women) ข้อ ๒^๔ ที่กำหนดให้มีการคุ้มครองทางกฎหมายซึ่งสิทธิของสตรีและรับประกันการคุ้มครองสตรีอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination) ข้อ ๕^๕ ที่กำหนดว่าทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายโดยไม่จำแนกตามเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

๓.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เวลาประมาณ ๑๙.๐๐ นาฬิกา ผู้ถูกร้องทั้งสองลงพื้นที่ลาดตระเวนในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไวและจับกุม [REDACTED] ณ บริเวณริมถนนหน้าชุมชนชาวเลราไว ในข้อหาเมียเสพติดในประเภท ๑ (ยาบ้า) ไว้ในครอบครองเพื่อเสพโดยไม่ได้รับอนุญาต และเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ (ยาบ้า) โดยฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่ง [REDACTED] ให้การว่า ซ้อยาบ้ามาจากหญิงอายุประมาณ ๔๐-๕๐ ปี สวมเสื้อแขนสั้นสีชมพู นุ่งผ้าถุงสีดำ ชุกซ่อนยาเสพติดไว้ในกระเป๋าสตางค์และหนีบไว้ที่เอวด้านขวาภายในผ้าถุง ยืนขายยาเสพติดอยู่บริเวณหน้าร้านขายของชำภายในชุมชน ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงติดตามหาตัวบุคคลดังกล่าวและพบกลุ่มบุคคลต้องสงสัย ๓-๔ คน ตรงกับคำให้การของ [REDACTED] ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงแสดงตัวและสอบถามข้อมูล โดยหญิงต้องสงสัยแสดงพฤติกรรมมีพิรุณให้ข้อมูลลวงและมือขวาจับชายผ้าถุงไว้ตลอด แต่เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงร่วมปฏิบัติการด้วย จึงให้หญิงต้องสงสัยแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยตนเอง โดยการสะบัดผ้าถุงเพื่อจะดูว่ามียาเสพติดร่วงลงมาหรือไม่ ซึ่งหญิงต้องสงสัยดังกล่าวแสดงอาการไม่พอใจแต่ไม่คัดค้านและยอมสะบัดผ้าถุง ผลการตรวจค้น ไม่พบยาเสพติดจากผู้เสียหายหญิงทั้งสามราย

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๓.๑ ผู้ถูกร้องทั้งสองได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่และอำนาจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไว และอาศัยอำนาจตามคำสั่งอำเภอเมืองภูเก็ต ปฏิบัติงานในการลงพื้นที่ลาดตระเวน ตรวจค้น กัดค้น และจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่องตามแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเลราไว หมู่ที่ ๒ ตำบลราไว (ระยะเร่งด่วน ๓ เดือน) /ตั้งแต่เดือน...

^๔ ข้อ ๒ รัฐภาคีทั้งหลายขอประณามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตกลงที่จะติดตามนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการและโดยไม่ชักช้าและเพื่อให้บรรลุจุดหมายนี้ ตกลงที่จะ

ฯลฯ

ฯลฯ

(ค) จัดให้มีการคุ้มครองทางกฎหมายซึ่งสิทธิของสตรีบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุรุษและรับประกันในการคุ้มครองสตรีอย่างมีประสิทธิภาพต่อการเลือกปฏิบัติใด ๆ โดยผ่านศาลยุติธรรมแห่งชาติที่มีอำนาจและสถาบันรัฐบาลอื่น ๆ

^๕ ข้อ ๕ เพื่อให้สอดคล้องตามพันธกรณีพื้นฐานที่ได้จัดวางไว้ตามข้อ ๒ ของอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะห้ามและจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบและจะประกันสิทธิของทุกคนให้มีความเสมอภาคกันตามกฎหมายโดยไม่จำแนกตามเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้สิทธิดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้ศาลและองค์กรอื่น ๆ ทั้งปวงในกระบวนการยุติธรรม

ฯลฯ

ฯลฯ

ตั้งแต่เดือนกันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองจับกุมผู้ครอบครองยาเสพติดซึ่งให้การเกี่ยวกับรูปพรรณและลักษณะของผู้ขายยาเสพติดรวมถึงสถานที่ซื้อขาย ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเข้าค้นหาบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองทราบแต่ต้นแล้วว่าผู้ต้องสงสัยเป็นหญิง แต่เนื่องจากชุดปฏิบัติการขณะนั้นไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงร่วมปฏิบัติงานด้วย ทำให้เมื่อผู้ถูกร้องทั้งสองพบกลุ่มบุคคลต้องสงสัยซึ่งตรงกับคำให้การ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงต้องแจ้งให้ผู้เสียหายหญิงแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยตนเองโดยการให้สะบัดผ้าถุงเพื่อตรวจว่าจะมียาเสพติดร่วงลงมาหรือไม่

๓.๓.๒ จากกรณีตามคำร้องแม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องทั้งสองมีอำนาจค้นบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓^๖ แต่การค้นนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งลักษณะและวิธีการที่จะปฏิบัติในการค้นนั้นควรอยู่บนพื้นฐานของความได้สัดส่วนและความจำเป็น ประกอบกับการตรวจค้นผู้หญิงต้องมีให้ขัดต่อเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้การตรวจค้นดังกล่าวจะมีได้สัมผัสร่างกายของผู้เสียหายหญิง อีกทั้งผู้ถูกร้องทั้งสองจะอ้างว่า ผู้เสียหายหญิงมิได้คัดค้านและแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยตนเองรวมทั้งเป็นการกระทำที่เปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายหญิงและก่อให้เกิดความอับอาย เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ขายยีนัดผู้เสียหายหญิงทำการดังกล่าว รวมทั้งมีบุคคลอื่นเดินผ่านไปมา และแม้ผู้เสียหายหญิงไม่ได้โต้แย้งเนื่องจากตกอยู่ในสภาวะจำยอมต่ออำนาจบังคับของผู้ถูกร้องทั้งสอง จึงมิใช่ความสมัครใจยินยอมอย่างแท้จริง

๓.๓.๓ นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่นที่ผู้ถูกร้องทั้งสองสามารถเลือกกระทำได้เมื่อทราบว่าผู้ต้องสงสัยเป็นหญิง เช่น การประสานเจ้าหน้าที่หญิงหรือสั่งการตามอำนาจให้หญิงอื่นตรวจค้นร่างกายของผู้เสียหายหญิงทั้งสามแทน หรือการสอบถามและให้ผู้เสียหายหญิงแสดงเจตนาด้วยตนเองว่าจะยินยอมให้ตรวจค้นร่างกายแบบใด อีกทั้งผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองและหัวหน้าชุดปฏิบัติการในวันดังกล่าวย่อมทราบขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นผู้หญิงเป็นอย่างดีแต่กลับมิได้หักท้วงการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๒ และปล่อยปละละเลยให้เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้น

๓.๓.๔ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวรับฟังได้ว่า การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองเลือกใช้วิธีการให้หญิงต้องสงสัยแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยตนเองโดยการให้สะบัดผ้าถุงเพื่อดูว่าจะมียาเสพติดร่วงลงมาหรือไม่นั้น ถือว่าไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสมทั้งที่สามารถใช้วิธีการอื่นแทนได้ ในชั้นนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้เสียหายหญิงทั้งสาม

/๓.๔ แม้ภายหลัง...

^๖ มาตรา ๘๓ ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

๓.๔ แม้ภายหลังจากการร้องเรียนปรากฏข้อเท็จจริงว่า ชุดปฏิบัติการลาดตระเวนเพื่อตรวจค้นยาเสพติดในชุมชนได้มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหญิงเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติการแทน ซึ่งถือว่าได้ปรับปรุงและแก้ไขมาตรการการลงพื้นที่ลาดตระเวนในชุมชนให้เหมาะสม รวมถึงนายอำเภอเมืองภูเก็ตได้ตักเตือนและกำชับให้เจ้าหน้าที่ที่ลงพื้นที่ปฏิบัติการค้นตรวจบุคคล สิ่งของ หรือจับกุม ตามกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะนี้ขึ้นอีก จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่ออำเภอเมืองภูเก็ตเพื่อดำเนินการต่อไป

๓.๕ นอกจากนี้ ตามนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดให้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง รวมทั้งจังหวัดภูเก็ตได้กำหนดให้การเร่งแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไวเป็นนโยบายจำเป็นเร่งด่วนเนื่องจากเป็นพื้นที่สีแดงที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยว และอำเภอเมืองภูเก็ตได้จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเลราไว หมู่ที่ ๒ ตำบลราไว (ระยะปานกลาง ๑ ปี) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ซึ่งเป็นการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในชุมชนชาวเลราไว ดังนั้น เพื่อให้แผนดังกล่าวมีความชอบธรรมและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐและเป็นการเคารพสิทธิของชุมชน รวมทั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนเสี่ยงที่จะเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นอีกในอนาคต อำเภอเมืองภูเก็ตจึงควรจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนชาวเลราไว รวมทั้งเชิญบุคคลหรือองค์กรที่ชาวเลราไวไว้วางใจเข้าร่วมด้วย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการกำหนดมาตรการและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ ทั้งนี้ จากปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในชุมชนชาวเลราไวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดและส่งผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่ออำเภอเมืองภูเก็ตเพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๗ จึงมีมติว่า กรณีผู้ถูกร้องทั้งสองใช้อำนาจบังคับให้ผู้เสียหายหญิงสับตัดผ้าถุงเพื่อตรวจค้นหายาเสพติดเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้เสียหายหญิง และให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่ออำเภอเมืองภูเก็ตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติ

/ประกอบ...

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) ประกอบ มาตรา ๓๖ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ ให้อำเภอเมืองภูเก็ตสั่งการให้ผู้ถูกร้องทั้งสองขอโทษผู้เสียหาย รวมทั้งให้ใช้ข้อมูล ตามรายงานผลการตรวจสอบนี้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะนี้ขึ้นอีก

๔.๒ ให้อำเภอเมืองภูเก็ตรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนชาวเลราไวย์ รวมทั้ง ให้เชิญบุคคลหรือองค์กรที่ชาวเลราไวย์ไว้วางใจเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการกำหนด แนวทางการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายใต้แผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ชุมชนชาวเลราไวย์ หมู่ที่ ๒ ตำบลราไวย์ (ระยะปานกลาง ๑ ปี) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ หรือ แผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเลราไวย์อื่นให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๖๐ วัน นับแต่ได้รับรายงานฉบับนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

